

PROF. DR. NECATİ MUMCU

Prof.Dr. Necati Mumcu hakkında bir yazı yazmak, Hoca hakkında olduğu kadar İktisat Fakültesi ve orada geçirdiğim otuz yıl hakkında düşünmeyi de gerektiriyor. Bu yazıda kendimden bahsettiğim zaman bunun ben-merkezcilikten değil, bakış açımı açıklama gayretinden kaynaklandığının düşünülmesini isterim.

İktisat Fakültesi'ne 1982 yılında araştırma görevlisi olarak adım attığımda, YÖK'ün getirdiği yeni yapı ile eski "kürsü" düzeni üst üste gelmişti. Fakülte'de o zamanlar ayrı bölümler yoktu. Bugünün anabilim dallarının nüvesi olan kürsüler ise birbirinden farklı bakış açılarının, yaşam biçimlerinin sürdüğü, biraz kendi içine dönük gruplaşmalardı. Fakülte'de üç iktisat kürsüsü vardı. Necati Hoca, Prof.Dr. Sencer Divitçioğlu'nun başkanlığını yaptığı kürsünün bir üyesi idi. Fakülte'ye "asistan" değil de "araştırma görevlisi" olarak alınan ilklerden biri olan ben ise Prof.Dr. Gülten Kazgan'ın "nüfuz alanı" içinde, başka bir kürsünün devamı olan anabilim dalında idim. Böyle bir yapılanmada, 1980'li yıllarda Necati Hoca ile birlikte çalışmadık.

Yine de, doktora tezimi yazarken odasına çat kapı girdiğimi ve kendisinin görüşünü isteyecek bir yakınlık hissettiğimi hatırlıyorum. O zamanlar Türkiye'nin dışa açılma sürecini yaşadığı bir dönemdi ve tezimin konusu Türkiye'nin ithal ikameci politikalarla sanayileştiği 1960'lı yılların bir değerlendirmesiydi. Necati Hoca görüşlerini söyledi, bana kendi elindeki kaynakları verdi. Bu kaynaklardan bir tanesi olan Scitovsky'nin telaffuzunda, "c" harfinin söylenmemesi gerektiğini hatırlattı.

Necati Hoca, "nev'i şahsına münhasır" diye nitelendirilebilecek insanlara iyi bir örnek olarak gösterilebilir. Necati Hoca'nın dış görünüşünde keçi sakalı, beyaz teni ve açık renk gözleri hemen fark edilse de, cin gibi bakan gözlerinden hiçbir şeyin kaçmadığını daha sonra fark ettim. Benim kendisini tanımaya başladığım 1980'li yıllarda, biraz eskimiş Mercedes otomobili, pötikare desenli şapkası, piposu ve yeşil paltosu ile dikkat çekerdi. Sonraki yıllarda otomobilin, şapkanın ve paltonun modeli değişse de stil aynı kaldı. Amazon.com'un henüz varolmadığı bir dünyada, Londra'ya gidilirken iktisat kitabı alınacak adresler ondan öğrenilirdi. "Expectations

Augmented Phillips Curve”, “trade off”, “Tobin’s q”, “discrete goods” gibi kavramlara Türkçe karşılık ararken, ya da bu gibi konularda kaynak araştırırken ona danışılırdı. Necati Hoca 1960’lı yıllarda ABD’de bulunmuş, Princeton Üniversitesi’nde Fritz Machlup, Harvard’da Frank Brechling, ve MIT’de Max Millikan, Charles Kindleberger ve Robert Solow’un yanında çalışmış, o havayı solumuştu. Bu yılların, onun iktisatçı olarak şekillenmesinde çok belirleyici olduğunu bugün anlayabiliyorum. Modern iktisadın temellerinin atıldığı 1950’li yılların hemen ardından girdiği bu akademik ortamda teorinin ve iktisadi kavrayış olarak adlandırabileceğimiz “intuition”ın önemine vakıf olmuştu. 1980’li yıllarda araştırma görevlisi bir arkadaşımın Necati Hoca’dan bahsederken, gençliğin verdiği cüret ile kendisini “iktisatçı kumaşına sahip” bir hoca olarak değerlendirmiştik. Bu ifadede biraz haddini bilmezlik olsa da, bol miktarda saygı ve beğeni de vardı.

1980’li yıllarda Prof.Dr. Akın İlkin’in dekanlığı sırasında Fakülte’de İngilizce dilinde eğitim verilen bir program başlatılmıştı. Bu programa üniversite sınavlarından öğrenci alınmakla birlikte, yönetimi bugünkü yapısından farklı idi. Fakülte’nin üç iktisat anabilim dalından birine mensup bir öğretim üyesi programı yönetiyordu. Bu görevi önce Prof.Dr. Gülten Kazgan, sonra Prof.Dr. Mükerrerem Hiç sürdürdü. Onlar emekli olunca bayrağı Necati Hoca devraldı. Bu arada 1990’lı yılların ortasına gelmiştik. Necati Hoca’nın girişimleriyle İngilizce İktisat Bölümü daha formal bir yapıya kavuştu ve kendi öğretim elemanlarına sahip oldu; o bölüm başkanı, ben de yanında çalışan bir öğretim üyesi oldum.

Necati Hoca ile yakınlığımız 1990’ların sonu ve 2000’li yılların başındaki bu dönemde oluştu. Hoca ile aramızdaki yaş farkı nedeniyle ortak bir geçmişe sahip arkadaşlar değildik. 1990’lı yılların Fakülte koşulları bizi daha yakınlaştırdığında ise ben büyümüştüm; onun hocam ve mentorum olması söz konusu değildi. Necati Hoca’nın bölüm başkanım ve meslektaşım olduğu bu yeni dönem, benim için mutlu zamanlardı. Hoca zekası ve algılama kapasitesi ile idari sorunları bize fazla yansıtmadan çözümlüyor, sonuca ulaşabiliyordu. Eğitim kalitesinin yükseltilmesi en üst sıradaki önceliği idi. Bütün bunlar benim kendi işime bakmamı mümkün kılıyordu.

Bu arada, kendisinin yıllardır oturduğu büyük köşe odası bölüm başkanlığı makamına dönüştü; bütün bölüm elemanları bu odada vakit geçirmeye başladık. O yıllarda Necati Hoca'nın tütün, kahve ve çay tüketme kapasitesinin üst sınırı olduğundan şüpheliyim. Necati Hoca'nın kullandığı oda, bir akademisyen odasının ortalama dağınıklığının üzerinde bir dağınıklığa sahipti ve tüm ısrarımıza rağmen Necati Hoca ortalığa bir çeki düzen vermemize izin vermedi.

Bu yıllarda yavaş yavaş Fakülte öğretim üyelerinin masalarının üzerinde bilgisayarlar yer almaya başladı. İngilizce İktisat Bölümü'ne tahsis edilen bilgisayar da Necati Hoca'nın masasının üzerindeki yerini aldı. Bölümdeki birçok eleman (ben dahil) bu bilgisayarı kullanmak üzere o masada zaman geçirmeye başladı. Sonunda Necati Hoca bu masayı bize terketti ve ofisinin girişinde yer alan yeşil çuha örtülü dev toplantı masasını kendine mekân edindi. Bu yer değiştirmede korkarım o bilgisayarla internete girerken yediğim yoğurtların yarattığı dağınıklığın da rolü var. Bu dağınıklıktan ötürü burada kendisinden özür diliyor, aynı zamanda makamında bölüm elemanlarına bir oturma odası rahatlığını sağladığı için de teşekkür ediyorum.

Necati Hoca bilmecelelere, zeka oyunlarına meraklıdır. İlk karşılaştığı bir çocukla iletişimini bir bilmece yoluyla kurduğunu gördüm. Çocuğa sorduğu soru, bir ağaç dalındaki beş kuştan birine taş atıldığında kaç tanesinin dalda kaldığı idi. Sınavlarında sorduğu sorular ezbere dayanmayan, püf noktası olan problemler olurdu ve öğrencileri epey zorlardı. Aynı yaklaşımı etrafındakilere de uygulardı. Aradığı nüansı, ayrıntıyı karşısındakine iletene kadar “Marjinal fayda nedir?” ya da “Talep eğrisinin eğimi neye eşittir?” gibi soruları tekrar tekrar sorardı. Nasıl Thebai şehrinin girişini tutmuş Sfenks, sorduğu bilmeceyi yanıtlayamayanları şehre sokmuyorsa, Necati Hoca da sanki ofisinin girişinde oturduğu masanın başında, sorularını yanıtlayamayanlara geçit vermemeyi düşünür gibiydi.

Necati Hoca iktisadın alt disiplinleri arasında ayırım yapmadan, iktisadi mantık yürütmeyi ve analiz yapmayı önemsemi. Ekonometrik çalışmalarda bu mantığın ikinci plana atıldığı düşüncesini taşıdığı için de, ekonometrik uygulamalara pek itibar etmedi. Bir arkadaşımızın, enflasyon artışının reel

ücretler üzerindeki ters etkisini ortaya koyan ekonometrik çalışmasına Necati Hoca'nın tepkisi, "Good morning after supper!" olmuştu.

Birkaç ay önce Necati Hoca'nın evine gittim. Fakülte'deki odasının tersine, evi çok düzenliydi. Her zaman üzerine titrediği akvaryumu bu evde de yerini almıştı. Çocuklarının resimleri ve birkaç oyuncak oturma odasını süslüyordu. Her ne kadar iktisada ilgisinin azaldığını söylese de, her zamanki cin bakışları ile dünyayı gözlemlemeyi sürdürdüğünü gördüm. Necati Hoca'nın o odada balıklarını seyrederken aklından neler geçebileceği hakkında bazı tahminler yapmak istiyorum: Torunlarına soracağı bilmeceler, çocuklarının nikah törenleri için gittiği Paris ve Roma gezileri, aziz dostu rahmetli Prof.Dr. Esat Çam, ve umarım İngilizce İktisat Bölümü'nde yaşadığımız güzel anılar.

Prof. Dr. Nihal Tuncer

İktisat Fakültesi İngilizce İktisat Bölüm Başkanı